

*Генефа Швиданенко,
професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
shvidanenko.go@gmail.com*

*Оксана Кирилюк,
аспірантка кафедри економіки підприємництва,
ksanaksana95@gmail.com*

ЗМІНИ У МОДЕЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

CHANGES IN MODELS FOR THE PROVISION OF ECONOMIC GROWTH OF MODERN ENTERPRISES

ИЗМЕНЕНИЯ В МОДЕЛИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА СОВРЕМЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Анотація. Проаналізовано основні тенденції розвитку суб'єктів господарювання розвинених країн світу. Описано діючі моделі забезпечення економічного зростання сучасних підприємств. Сформовано загальні рекомендації щодо орієнтирів розвитку бізнес-моделей на основі трансформацій в епоху цифровізації.

Abstract. The main tendencies of development of economic entities of developed countries of the world are analyzed. The existing models of economic growth of modern enterprises are described. Formed general guidelines for benchmarking the development of business models based on transformations in the era of digitalization.

Аннотация. Проанализированы основные тенденции развития субъектов хозяйствования развитых стран мира. Описаны действующие модели обеспечения экономического роста современных предприятий. Сформированы общие рекомендации по ориентирам развития бизнес-моделей на основе трансформаций в эпоху цифровизации.

Основним вектором економічного зростання сучасного підприємства є інтенсивне впровадження результатів інтелектуальної діяльності у бізнесові процеси та активний обмін інноваційно-технологічними здобутками між об'єктами господарювання.

Аналіз сучасної економіки дав змогу виокремити такі основні орієнтири її розвитку:

- за станом: системність, гнучкість, динамічність, нерівномірність, інноваційність, інтенсивність, швидкість;
- за величиною: глобальність, масштабність охоплення, розмивання галузевих кордонів;
- за характером: інтелектуалізація, екологізація, соціалізація, гуманізація;
- за напрямом: адаптація інноваційно-технологічних моделей до глобального використання, створення новітніх організаційних форм інноваційної інфраструктури, розвиток інноваційно-мережевого виміру інтеграції бізнесу, розробка бізнес-моделей забезпечення економічного зростання суб'єктів господарювання в нових умовах ринкового середовища, посилення конкурентних переваг компаній відносно іноземних підприємств.

Україна значно відстає від сучасних розвинених країн за більшістю орієнтирів, хоча щорічний відсоток збільшення стартапів, кількісне зростання залучення інноваційних технологій у бізнесовий процес, зацікавленість іноземних контрагентів в інвестуванні вітчизняних інноваційних проектів, розвиток ІТ-індустрії безперечно є позитивною тенденцією останніх років, що є результатом формування влучних бізнесових моделей успішних підприємств. Разом з тим, сучасна економічна реальність висвітлює і ряд негативних тенденцій, особливо у сфері нарощення інтелектуального капіталу:

- зменшення активності вітчизняних компаній у сфері винахідницької діяльності та креативного підходу до організації бізнес-процесів, особливо у виробничому аспекті;
- скорочення кількості винаходів і корисних моделей;
- порівняно з суб'єктами господарювання розвинутих країн, мізерна частка інтелектуальної власності та низькі темпи її прирощення;

- відносно низька кількість заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності;
- низький статус наукової діяльності серед значної частки населення України та відсутність шляхів інтеграції науки в практичну діяльність компаній.

Інтелектуальний капітал, на нашу думку, є основним стратегічним активом і цінністю підприємства. Сукупність патентів, знань, компетенцій, досвіду є результатом інноваційно-технологічних змін та досягнень, а тому джерелом розвитку. Величина інтелектуального капіталу уявляється одним з базових факторів економічного зростання підприємства. Економісти інтелектуальний капітал оцінюють за допомогою індексу Тобіна, що визначається співвідношенням ринкової та балансової вартості компанії. Це свідчить про набагато ширший спектр складових інтелектуального капіталу, ніж прийнято вважати. Варто відмітити, що чим багатогранніша чисельність складових, тим більший результат. Наприклад, розглядаючи досвід та навички персоналу як частку інтелектуального капіталу, розуміємо, що лише при побудові результативних і злагоджених комунікаційних каналів взаємодії усіх людських ресурсів, можна отримати швидше та повніше досягнення цілей компанії та, як наслідок, її зростання.

Україна на державному рівні проголосила стратегічну мету розвитку економіки, що базуватиметься на інноваційно-інвестиційній моделі. Це потребує реальних кроків до нагальних змін, в процесі планування яких варто зважати на сучасні тенденції в економіці розвинених держав світу. Зміни, котрі відбуваються сьогодні, свідчать про перехід до нового етапу розвитку економічної системи і є наслідком технологічних досягнень. Насамперед, в епоху глобалізації змінюється предмет праці – акценти людської діяльності зміщуються з перетворення природи на трансформацію свідомості. Якщо в попередню епоху важливою активністю було безпосереднє винайдення нової технології за допомогою наявних ресурсів, то сьогодні важливим є уміння правильно прийняти рішення щодо використання даної технології з користю для підприємства. Зміна пріоритизації ресурсів з посиленням нарощення інтелектуального капіталу є визначальною рисою сучасного підприємства.

Досить популярною та дієвою є концепція четвертої промислової революції, котра докорінно змінює погляди та підходи до формування моделей забезпечення економічного зростання сучасних підприємств. В позитивному векторі змінюються такі сторони бізнесової діяльності як ефективність і продуктивність діяльності, масштабність залучення технологій на всіх рівнях життєдіяльності суспільства, інноваційність і зацікавленість у реалізації наукових здобутків, нарощення та використання інтелектуального капіталу.

Варто зазначити, що ефективний розвиток сучасного суспільства можливий шляхом поєднання і злиття цифрових, інтелектуальних, біологічних технологій, формування кіберфізичних систем і використання штучного інтелекту, що є основними характеристиками платформи компаній Industry 4.0. Тому при плануванні інноваційної діяльності є доцільним залучати на підприємство фахівців різного профілю, в тому числі і спеціалістів у сфері цифровізації. Високотехнологічне виробництво та модернізація промисловості за допомогою інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, масштаб і темп цифрових трансформацій повинні стати пріоритетом економічного розвитку країни загалом та кожної галузі зокрема. Сектори економіки, що використовують цифрові технології, зростають швидше, дешевше та якісніше. Адже перетворювальна сила цифрових технологій змінює традиційні моделі бізнесу, виробничі ланцюжки та процеси, зумовлює появу нових продуктів і послуг, платформ та інновацій.

Відносно сучасних реалій українського бізнесу, моделі орієнтовані на забезпечення економічного зростання сучасних підприємств обов'язково базуються на елементі інноваційності. Зокрема найпоширенішими є такі, зокрема:

- модель державної підтримки – виконання держзамовлень за рахунок державного бюджету з метою збільшення науково-технологічного потенціалу України відповідно до світового рівня;

- модель локального інноваційного середовища – концентрація наукового, інвестиційного, виробничого потенціалу конкретному сегменті інноваційного розвитку підприємства з метою розробки нових необхідних продуктів чи технологій;
- модель внутрішньогалузевих кластерів – інтеграція галузевої науки, досліджень, розробки і виробництва в єдиний ланцюг з метою концентрації внутрішніх сил для вирішення певної галузевої проблеми розвитку;
- розвиток міжгалузевих науково-технологічних комплексів – створення інноваційної системи за умови злиття усіх необхідних організацій певного профілю, куди входять наукові інститути, експертні підприємства та зацікавлені суб'єкти господарювання з метою підвищення використання науково-технологічного потенціалу при мінімальних витратах ресурсів та мінімізації впливу негативних чинників розвитку;
- модель світового співтовариства – міжнародне науково-технічне співробітництво за напрямом підвищення якості вітчизняного наукового потенціалу;
- змішана модель – узгоджене поєднання елементів попередніх моделей.

Жодна з перелічених моделей не зустрічається у первинному вигляді.

Вихідними орієнтирами для обрання та адаптації моделі в контексті розвитку компанії має бути чітке усвідомлення множинності джерел фінансування, здатності підприємства до гнучкості та адаптивності бізнес-процесів в плані швидкого залучення технологічних змін, наявності можливостей щодо швидкого ознайомлення та навчання персоналу з метою прийняття ними трансформацій та побудови правильної реакції на них.

Література

1. Manyika J. Digital Economy: Trends, Opportunities and Challenges [Електронний ресурс] – https://www.ntia.doc.gov/files/ntia/publications/james_manyika_digital_economy_deba_may_16_v4.pdf
2. Гаращенко Н. М. Інституціональні аспекти використання підприємницького потенціалу малого і середнього бізнесу в Україні у контексті євроінтеграційних реформ / Н. М. Гаращенко, В. В. Лавренко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка» ; [редкол.: Н. І. Чухрай (голова) та ін.]. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. – № 875. – С. 115–121
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Пер с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
4. КоллінзДж. Від хорошого до великого/ Книги Стокгольмської школи економіки // М.: Манн, Іванов і Фебер, 2011. – 320 с.
5. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С.В. Коляденко / Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – Випуск № 6, 2016. – 105-110 с.
6. Контролінг : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лавренко, О. Г. Дерев'янко, Л. М. Приходько ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2008. – 257 с.
7. Краус Н. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс] – http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf
8. Лавренко В. В. Організаційне навчання на основі концепції динамічних здібностей / В. В. Лавренко // Економічна теорія. – 2011. – № 4. – С. 65–72.
9. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами : монографія / [О. С. Федонін, Г. О. Швиданенко, В. В. Лавренко та ін.]; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2011. – 257 с.
10. Павленко І. А. Інноваційне підприємництво як наукова категорія / І. А. Павленко, Л. А. Петренко // Інвестиції: практика і досвід. – 2014. – № 16. – С. 12–15.
11. Павленко І. А. Світовий досвід аналізу та моніторингу інноваційного розвитку / І. А. Павленко, Л. А. Петренко // Агросвіт. – 2014. – № 16. – С. 3–12.
12. Петренко Л. А. Аналіз найбільш інноваційних компаній світу за рейтингом Forbes / Петренко Людмила Анатоліївна, Приходько Анна Олександрівна // Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.

- Гетьмана ; [редкол.: В. А. Верба (голов. ред.) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2018. – Вип. 43. – С. 57–68.
13. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств [Електронний ресурс] : монографія / [Г. О. Швиданенко, І. М. Рєпіна, В. П. Кукоба та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – 397, [3] с. – Назва з титул. екрану.
 14. Управління ресурсами підприємства : монографія / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. П. Кукоба та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2014. – 424 с.
 15. Управлінський контролінг [Електронний ресурс] : колект. монографія / [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. А. Павленко та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2015. – 156 с. – Назва з титул. екрану.
 16. Шваб К. Четвертая промышленная революция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://loveread.ec/read_book.php?id=66348&p=1
 17. Швиданенко Г.О. Категоріально-понятійний аспект асиметрії розвитку підприємств в контексті технологічних змін / Г.О.Швиданенко, О.В. Кирилюк // Вісник ХНУ. – Випуск № 3, 2018. – 73-76 с.
 18. Швиданенко Г.О. Напрями вдосконалення мотивації інноваційної діяльності підприємств в умовах інтелектуалізації економіки / Г.О.Швиданенко, О.А. Ніколайчук // Вісник ЖДТУ. – Випуск № 1 (75), 2016. – 130-135 с.
 19. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку/ Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ. В. Старка. — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. — 242 с.

УДК 338.439

Лідія Шергіна,
к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
lidiyashergina@ukr.net

Алла Жемба,
к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Національного університету водного господарства та природокористування,
a.i.zhemba@nuwm.edu.ua

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ

PROBLEMS OF EFFECTIVE USE OF INTELLECTUAL RESOURCES AND THEIR INTERNATIONAL PROTECTION

ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ РЕСУРСОВ И ИХ МЕЖДУНАРОДНАЯ ЗАЩИТА

Анотація. В роботі проаналізовано стан управління інтелектуальною власністю та пошук шляхів інноваційного економічного розвитку країни. Досліджено причини виникнення міжнародних економічних конфліктів, як результат загострення конкуренції в умовах використання обмежених ресурсів. Запропоновано заходи, які сприятимуть захисту інтелектуальної власності.

Abstract. The paper analyzes the state of intellectual property management and the search for ways of innovative economic development of the country. The reasons of the emergence of international economic conflicts are investigated as a result of increased competition in conditions of limited resources. The activities are proposed, intended to contribute intellectual property protection.

Аннотация. В работе проанализировано состояние управления интеллектуальной собственностью и поиск путей инновационного экономического развития страны. Исследованы причины возникновения международных экономических конфликтов, как результат обострения конкуренции в условиях